

***Xanthogramma pedissequum* toch slechts één soort**

John T. Smit

INLEIDING

In 1998 verschenen de eerste geruchten dat *Xanthogramma pedissequum* (Harris, 1780), de gewone citroenzwever (figuur 1), gesplitst zou gaan worden in minimaal drie soorten. Al snel werd hier ruchtbaarheid aan gegeven omdat het ook gevolgen zou hebben voor de Nederlandse fauna. Het werd in eerste instantie geopperd door C.F. Kassebeer maar hij wijdde niet uit over de eventuele verschillen. Omdat de publicatie van Kassebeer op zich liet wachten heeft A. Barendregt (1999), na informeren bij Kassebeer, één en ander op papier gezet. In dat overzicht worden enkele mogelijke verschillen genoemd en de verschillende vormen krijgen de toevoegingen A, B en C.

Omdat de publicatie van Kassebeer nog steeds op zich laat wachten en het probleem toch opgelost moet worden voor het verschijnen van de zweefvliegenatlas heb ik er eens uitgebreid naar gekeken.

MATERIAAL EN METHODE

Om tot een eenduidige conclusie te komen heb ik materiaal bekeken uit het museum in Amsterdam (ZMAN), het museum in Leiden (RMNH) en uit mijn eigen collectie.

Zoals zo vaak – en ook in dit geval – is het zo dat je met weinig materiaal altijd verschillen ziet, maar pas als er een grotere hoeveelheid materiaal wordt bekeken zie je de overgangsvormen. Ik heb dan ook zo'n 400 exemplaren van *Xanthogramma pedissequum* bekeken. Toch bood het materiaal van deze soort alleen geen uitkomst, vandaar dat ik ook heb gekeken naar andere soorten uit hetzelfde genus. Dit betrof elf exemplaren van het zeldzamere broertje *X. citrofasciatum* (De Geer, 1776), eveneens bekend uit Nederland, zeven exemplaren van de Oost-Europese *X. maculipenne* Mik, 1887 en drie exemplaren van de Iberische *X. marginale* (Loew, 1854). Daarnaast heb ik ook nog gekeken naar enkele andere genera met een geelzwarte tekening.

RESULTATEN

De verschillen tussen de drie vormen of soorten zouden met name bestaan uit een verschil in de hoeveelheid gele vlekken op de pleura (de chitineplaatjes aan de zijkant van het borststuk), het al of niet ingesnoerd zijn van de zwarte voorhoofdsstreep, de vorm van de achterlijfs-vlekken en de grootte van de donkere vleugelvlek onder het pterostigma.

Hierbij zou soort A de donkerste vorm zijn, met slechts één vlek op de zijkant van het borststuk en een grotere vlek in de vleugel, soort B de lichtste, met vier vlekken aan de zijkant van het borststuk en de kleinste vlek in de vleugel, en soort C een intermediair met meer vlekken aan de zijkant van het borststuk, hoewel soms onduidelijk, en met een grotere vleugelvlek.

In de enorme hoeveelheid materiaal die tot mijn beschikking stond heb ik alle mogelijke overgangsvormen gevonden. De hoeveelheid vlekken aan de zijkant van het borststuk liep uiteen van slechts één vlek, al of niet met één tot drie onduidelijkere extra vlekken tot vier duidelijk vlekken. De vlek onder het pterostigma was bij alle exemplaren groot, in ieder geval nooit zo klein als geschetst door Barendregt (1999). Verder bleek de zwarte voorhoofdsstreep niet of in meer of mindere mate ingesnoerd te zijn, onafhankelijk van de hoeveelheid gele vlekken aan de zijkant van het borststuk.

Ook bij de andere soorten uit dit genus is het aantal vlekken aan de zijkant van het borststuk variabel, evenals de hoeveelheid geel op het achterlijf.

CONCLUSIE

Mijns inziens hebben alle genoemde en gepubliceerde verschillen betrekking op variatie binnen één soort. Er zijn geen mooi afgebakende groepen te onderscheiden, en de hoeveelheid intermediair materiaal is groot. Bovendien is de hoeveelheid geel bij de overige soorten uit het genus *Xanthogramma* ook variabel.

Daarnaast is bij veel soorten bekend dat de hoeveelheid lichte kleur bij de adulten nogal eens kan variëren al naar gelang de temperatuur tijdens het popstadium.

DISCUSSIE

Het is mij een raadsel waarom juist dit genus wel héél erg variabel is in de hoeveelheid geel, met name op de zijkant van het borststuk, terwijl dit in andere genera juist goede verschillen zijn tussen verschillende soorten, bijvoorbeeld het genus *Spilomyia*. De soorten van dit genus wordt zelfs van elkaar onderscheiden op basis van de hoeveelheid geel op de zijkant van het borststuk. Ook binnen het genus *Chrysotoxum* is de hoeveelheid geel aan de zijkant van het borststuk constant, evenals bij de genera *Temnostoma*, *Ceriana*, *Sphiximorpha* en *Milesia*.

LITERATUUR

Barendregt, A. 1999. De determinatie van *Xanthogramma*'s (Syrphidae). – *Vliegenmepper* 8(1): 5-8

Figuur 1: Gewone citroenzwever *Xanthogramma pedissequum* (foto Roy Kleukers).